

A kurzus kódja(i): BBN-FIL-214, FLN-207 ill. FL-207
A kurzus címe: <i>Kora újkor és korai felvilágosodás a filozófiában</i>
A kurzus címe (angolul): Early Modern and Early Enlightenment Philosophy
A kurzus előadója: Boros Gábor
A kurzus helye és ideje: MUK 208, hétfő 10-11h30

A kurzus előfeltétele(i):
A jegyszerzés módja(i): kollokvium
Követelmények: 1. A kötelező irodalom ismerete. 2. A felkészítő előadás vagy egy kézikönyv által közvetített háttérismeretek megléte. 3. A történelmi, tudomány- és kultúrtörténeti áttekintések közül legalább egynek használata a felkészülés során. Jeles vizsgához a következő további feltétel teljesítése szükséges: A kollokvium témaköréhez szorosan kapcsolódó szemináriumok valamelyikén feldolgozott, a kötelező irodalomban nem szereplő (kb. ötven oldal terjedelmű) klasszikus szöveg alapos ismerete, a szemináriumi elemzés során végzett személyes munka eredményeinek rövid összefoglalása. Ezzel egyenértékű a primér irodalomból ajánlott írások (lásd alább) valamelyikének alapos ismerete.

A kurzus leírása, tematikája:
<p>Az újabb kora újkornak illetve hagyományosan felvilágosodásnak nevezett két évszázad filozófiai törekvéseit tekintjük át, törekedve arra, hogy ne csak a hagyományosan előtérbe állított vonulatok kapjanak szót, hanem a két korszak a maga összetettségében jelenjen meg. Igyekszünk majd elmosni a szokásos racionalizmus-empirizmus megkülönböztetés kontúrjait, és szó lesz olyan szerzőkről is, akik nem illeszthetők be a racionalista empirizmus vagy empirista racionalizmus kánonjába, mert az iskolafilozófiához, vagy esetleg a természetes mágiát kedvelő irányzathoz tartoznak. Szót ejtünk majd arról is, mi történt a magyar területek gondolkodásában ebben az időszakban, de a felvilágosodást eleve is a maga sajátosságos kettősségében fogjuk vizsgálni, mint ami egyszerre tűz ki s próbál elérni általános emberi célokat és őrzi meg mégis nemzeties sokszínűségét. Bacon lesz a kiindulópontunk, aki reneszánsz és kora-újkor, tudomány és mágia határán áll. Nyomon követjük a „matematikai észrendszer” eszméjének kialakulását és sorsát, különös figyelemmel ismeret-metafizika és etika először Descartes-nál határozott alakot öltő megalapozási viszonyrendszerére.</p>

Kötelező olvasmányok:
<p>Montaigne: "Raymond Sebond mentsége" (részletek) in: <i>Esszék II</i>. Pécs: Jelenkor, 2002. 127-131., 138-154., 186-192., 206-213., 221-222., 252-259., 264-265., 274-275., 281-</p>

288., 295-298., 302-303., 306-309., 318-324., 328-329., 334-339. o.

F. Bacon: *Novum Organum* I. rész Budapest: Nippon, 1995. 7-93. o.
(vagy más kiadás).

Descartes: *Elmélkedések az első filozófiáról* Budapest: Atlantisz: 1994.
25-108. o.

Descartes: *Értekezés a módszerről* Budapest: Ikon, 1992. 24-41., 53-
57., 64-72., o.

Descartes: *A filozófia alapelvei*. Budapest: Osiris, 1996. 47-73., 92-
100. o.

Hobbes: *Leviatán*: 1-2., 6., 11-15., 17., 31. fejelet. (bármelyik kiadás).

Pascal: "Előszó az úrról szóló tanulmányhoz", "A geometriai
gondolkodásról" In: *Írások a szerelem szenvedélyéről, a geometriai
gondolkodásról és a kegyelemről* Budapest: Osiris, 1999. 27-34., 35-51. o.

Spinoza: *Etika* I. rész: definíciók, axiómák, 11-29., 32. tétel-Függelék;
II. rész; III. rész: 14. tételig, 56-59. tétel, IV. rész: 8. tételig, 20-40., 66-73.
tétel; V. rész: Előszó, 10., 15-23., 32-42. tétel; *Teológiai-politikai tanulmány*:
Előszó.

Malebranche: *Beszélgések a metafizikáról és a vallásról*, I. és VIII.
Beszélgés in: Budapest: L'Harmattan, 2007., 35-52., 169-191. o.

Locke: *Értekezés az emberi értelemről* Levél az olvasóhoz; I. könyv:
Bevezetés, 1-3. fejelet, II. könyv: 1-2, 5-9, 11./1-11, 12, 22-24, 26, 32; III. könyv:
1-6, 9-11; IV. könyv: 1-2, 5, 9-11, 15-21. Budapest: Osiris, 2003.

Leibniz: *Monadológia* in: *Válogatott filozófiai írásai*, Budapest:
Európa, 1986. 305-326. o., *Újabb értekezések az emberi értelemről*: Előszó, in:
Budapest: L'Harmattan, 2005., 17-36. o. vagy *A XVII. századi filozófia
antológiája* Budapest: Áron, 2006., 293-315. o.

Berkeley: "Tanulmány az emberi megismerés alapelveiről" 1-107. § in:
Budapest: L'Harmattan, 2006. 147-240. o.

Hume: *Tanulmány az emberi értelemről* I-VII., XII. rész Budapest:
Magyar Helikon, 1973. 5-120., 230-258. o. (vagy más kiadás)

Hume: *Értekezés az emberi természetről* II. könyv, I. rész, 4., 7.
szakasz; III. könyv I. rész 1., 2. szakasz. Budapest: Gondolat, 1976. 379-382.,
394-399., 623-648. o. (Új kiadása : Akadémiai Kiadó, 2006, II. könyv, I. rész
4., 278 – 280, 7. 288 -291 ; III. könyv, I. rész, 1., 455 – 468, 2., 468 – 474.)

Voltaire: "Metafizikai értekezés" in: *Válogatott filozófiai írásai*
Budapest: Akadémiai, 1991. 160-206. o.

Rousseau: "Javított-e az erkölcsökön a tudományok és a művészetek
újjáéledése?" in: *Értekezések és filozófiai levelek* Budapest: Magyar Helikon,
1978. 7-38. o.

Diderot: Bevezetés az alapelvekbe, D'Alembert és Diderot beszélgetése
in: *Válogatott filozófiai művei*, Budapest: Akadémiai, 1983., 198-206., 210-
224. o.

Lessing: *Az emberi nem nevelése* Pl.: *Magy. Fil. Szemle* 36 (1992) 986-
1011.

G. Vico: *Az új tudomány* Bp.: Akadémiai, 1979. 113-143. ("A mű gondolatmenete"), 609-
618. o. ("A mű befejezése")

Ajánlott művek a primér irodalomból:

Machiavelli: *A fejedelem* in: Machiavelli: *Művei* Budapest: Európa, 1978. 5-85. o. (vagy más kiadás).

Vajda Mihály (szerk.): *Reneszánsz etikai antológia* Budapest: Gondolat, 1984.

G. Bruno: *A végtelenről, a világegyetemről és a világokról* Tartalmi összefoglalás Bukarest: Kriterion, 1990. 35-61. o.

Fr. Bacon: *Új Atlantisz*

Galilei: *Párbeszéd*

Descartes: *Szabályok az értelem vezetésére, A filozófia alapelvei, A lélek szenvedélyei*

Hobbes: *Leviatán* A fent ki nem jelölt részek, *Ellenvetések Descartes Elméletek*

... című művéhez In: Descartes: *Elméletek az első filozófiáról* Bp.: Atlantisz, 1994. 135-159. o., *De corpore* (részletek) in:

Hobbes: *Logika, rétorika, szofisztika* Budapest: Kossuth, 1998. 31-96. o.

Pascal: *Gondolatok*

Spinoza: *Etika* IV. rész, *Teológiai-politikai tanulmány, Politikai tanulmány,*

”Tanulmány az értelem megjavításáról” In: *Ifjúkori művek*

Malebranche: *Beszélgések a metafizikáról és a vallásról*, Budapest: L’Harmattan, 2007, a fent ki nem jelölt részek.

Locke: *Értekezés az emberi értelemről* A fent ki nem jelölt részek, *Levél a vallási türelemről* (in: J. L.: *A vallási türelemről*. Budapest: Stencil, 2003.), *Értekezés a polgári kormányzatról*

Leibniz: *Újabb vizsgálódások ...* Előszó, I. Könyv

A Leibniz-Clarke levelezés, L’Harmattan, 2005

Berkeley: *Tanulmány az emberi megismerés alapelveiről* A fent ki nem jelölt részek, *Hülasz és Philonousz három párbeszéde* (uo. 153 – 231); *Értekezés a látás új elméletéről* (uo. §§ 1 – 28, 40 – 60, [34. – 37., 43 – 49 old])

Hume: *Tanulmány az emberi értelemről* A fent ki nem jelölt részek, *Értekezés az emberi természetről* A fent ki nem jelölt részek

Th. Reid: ”Értekezés az ember aktív erőiről” In: *Brit moralisták a XVIII. században* Bp.: Gondolat, 1977. vagy *A skót felvilágosodás* Bp.: Osiris, 1996.

A. Smith: ”Az erkölcsi érzelmek elmélete” In: *Brit moralisták*

Shaftesbury és Mandeville írásai a *Brit moralisták*-ból ill. külön kötetekből

Condillac: *Értekezés az érzetokről*

Voltaire: *Filozófiai levelek, Republikánus elméletek, Tudatlan filozófus*

Montesquieu: *A törvények szelleméről*

Holbach: *A természet rendszere*

Helvetius: *Az emberről*

La Mettrie: *Filozófiai művek*

Rousseau: *Értekezés az egyenlőtlenség eredetéről, Társadalmi szerződés*

Herder: *Eszmék az emberiség történetének filozófiájáról*

(személyes egyeztetés alapján is lehet választani)